

Пашинська Людмила Михайлівна,
доцент кафедри української філології
Київського національного лінгвістичного
університету, кандидат філологічних наук,
доцент

ДО ПИТАННЯ ПРО ІНІЦІАЛЬНІ АБРЕВІАТУРИ (НА МАТЕРІАЛІ МАСМЕДІЙНИХ ТЕКСТІВ)

Абревіатури – це складноскорочені слова, які виникають внаслідок абревіації – об'єднання скорочених основ, скорочених і повних основ або перших літер слів лексичних словосполучень. Залежно від структури та вимови абревіатури поділяються на абревіатури ініціального типу, складноскорочені слова та комбінованого типу. Серед абревіатур ініціального типу розрізняють:

1) літерні абревіатури, утворені шляхом віднімання від слів лексичних словосполучень початкових букв, напр.: *МВС* (читається за назвами їхніх букв-складників – ем-ве-ес), *ЗСУ* (зе-ес-у), *СБУ* (ес-бе-у), *ППО* (пе-пе-о), *ДБР* (де-бе-ер), *ДПС* (де-пе-ес), *СТО* (ес-те-о), *СТБ* (ес-те-бе), *УТН* (у-те-ен), *ЦВК* (це-ве-ка), *ВВП* (ве-ве-пе), *КМДА* (ка-ем-де-а), *ДТП* (де-те-пе), *ДНК* (де-ен-ка) – *СБУ оголосила підозру чотирьом колаборантам* (Укрінформ, 27.05.2023); *ППО відбила російську ракетну атаку на південь України* (Zaxid.Net, 27.10.2023); *ДПС представила портфель IT-проектів у межах роботи технічної місії Податково-Бюджетного департаменту МВФ* (Державна податкова служба України, 26.10.2023); *В Обухові на Київщині через сильний вітер сталася ДТП* (Укрінформ, 28.10.2023);

2) звукові абревіатури, утворені з початкових звуків слів повної назви, напр.: *МОЗ* (читається – моз), *МОН*, *НАБУ*, *ЦНАП*, *ЖЕК* – *Нагадаємо, у зв'язку із введенням воєнного стану МОН рекомендувало тимчасово призупинити освітній процес у закладах дошкільної, загальної середньої і професійної (професійно-технічної) освіти й оголосило канікули щонайменше на два тижні* (Міністерство освіти і науки України, 07.03.2022); *Протягом тижня Мукачівський ЦНАП надав 1110 адміністративних послуг* (Mukachevo.net, 06.07.2023);

3) звукові абревіатури, складовими частинами яких є звуки і цифри, напр.: *АН-124*, *БРДМ-3*, *БпЛА Т-4*, *ДТ-54*, *КП-4*, *СКГ-6*, *ЖЕК-4* – *Наприкінці грудня 1982 року вперше піднявся у повітря важкий дальній військово-транспортний літак АН-124, створений під керівництвом Генерального конструктора О. К. Антонова* (Україна молода, 16.01.2019).

Ініціальні абревіатури поділяються на відмінювані й невідмінювані. У відмінюваних ініціальних скороченнях закінчення пишуться з малої літери після останньої букви абревіатури без будь-яких знаків (коми, апострофа), напр.: *У МОЗі розповіли, як може*

виглядати вимірювання температури у школах з 1 вересня (Українська правда, 14.07.2020); **У МОНі** прокоментували питання повернення коштів у межах програми «eПідтримка» (Район.in.ua, 03.08.2023); Це стосувалося передусім Бериславського району Херсонської області, де були зафіксовані перші запуски **КАБів** (КАБ – керована авіаційна бомба) (Українське радіо, 08.11.2023); Цього року **Всесвітній день боротьби зі СНІДом** в Україні – це про те, як українці протидіють ВІЛ не завдяки, а всупереч (Центр громадського здоров'я МОЗ України, 01.12.2022); Наступного року **ЦНАПи** працюватимуть в усіх громадах Київщини (Суспільне. Новини, 27.10.2023); **Що буде замість «Екомаркета» у ЦУМі** (Рівне вечірне, 15.09.2023); Так, харків'янка поскаржилася, що у її квартирі із крана з гарячою водою тече холодна. Розповіла, що неодноразово і безрезультатно зверталася до місцевого **ЖЕКу** (Урядовий кур'єр, 02.04.2013). Кінцеві приголосні **з, к** ініціальних абrevіатур, як і в звичайних іменниках, у місцевому відмінку чергуються із **з, ц**, напр.: **У ТЮзі** поставили виставу про *Тараса Шевченка* (Zaxid.Net, 14.01.2014).

Грамаітичний рід ініціальних абrevіатур визначають за стрижневим словом їхніх розгорнутих назв. Відповідно до стрижневих слів, абrevіатури розрізняють чоловічого, жіночого та середнього роду, а також множинні: **НБУ** (Національний банк України) – чоловічого роду за стрижневим словом банк; **МВФ** (Міжнародний валютний фонд) – чоловічого роду; **ТЦК** (територіальний центр комплектування) – чоловічого роду; **ЦНАП** (Центр надання адміністративних послуг) – чоловічого роду; **ДПС** (Державна податкова служба) – жіночого роду; **ДСНС** (Державна служба України з надзвичайних ситуацій) – жіночого роду; **ВООЗ** (Всесвітня організація охорони здоров'я) – жіночого роду; **ДТП** (дорожньо-транспортна пригода) – жіночого роду; **МВС** (Міністерство внутрішніх справ) – середнього роду; **НАБУ** (Національне антикорупційне бюро України) – середнього роду; **ДБР** (Державне бюро розслідувань) – середнього роду; **ОСББ** (об'єднання співвласників багатоквартирного будинку) – середнього роду; **ЗМІ** (засоби масової інформації) – множина, напр.: **МВФ оголосив** про запуск Фонду розбудови спроможностей для України (Укрінформ, 15.10.2023); **НБУ** суттєво **поліпшив** прогноз по інфляції за підсумками цього року, але **погіршив** на 2024 (Економічна правда, 26.10.2023); **ДСНС повідомила** про завершення аварійно-рятувальних робіт (Радіо «Свобода», 05.10.2023); **ВООЗ сказала**, хто першим отримає вакцину від COVID-19 (Укрінформ, 15.10.2020); **ДТП з українцями в Польщі: МВС повідомило** про стан десятків постраждалих (Українська правда, 06.03.2021); **ДБР зби́рало** докази і **подає** до суду (Україна молода, 22.09.2023); **НАБУ оголосило** в розшук ексдиректора структури МВС та його заступника (Слово і Діло, 27.10.2023); Керівник Інституту

майбутнього, колишній народний депутат Вадим Денисенко, якого **ЗМІ** також **називають** радником міністра внутрішніх справ, закликає заборонити чоловікам виїждити з України навіть після війни (Україна молода, 06.08.2023).

У деяких ініціальних абрєвіатурах кінцевий звук сприймається як аналогічний звук змінюваного іменника, породжуючи при цьому потенційну нестійкість родової ознаки у процесі функціонування. Тому такі абрєвіатури набувають категорії роду за зовнішніми ознаками: *НАТО* (Організація Північноатлантичного договору), *ЮНЕСКО* (Організація Об'єднаних Націй з питань освіти, науки і культури) належать до середнього роду за аналогією до іменників *радіо, лото, казино*, напр.: *Ядерна небезпека: НАТО повідомило, чи є зміни у стратегії рф* (Главком, 04.10.2022); *У відповідь НАТО заявило, що «мають намір призупинити дію Договору настільки, скільки буде необхідно, відповідно до їхніх прав згідно з міжнародним правом»* (Радіо «Свобода», 07.11.2023); *ЮНЕСКО внесло 20 об'єктів культурної спадщини України до списку з посиленням захистом* (Хмарочос, 07.09.2023), але і *ЮНЕСКО затвердило суперечливу резолюцію по Єрусалиму* (УНІАН, 18.10.2016).

Абрєвіатури, які закінчуються на приголосний, у масмедійних текстах можуть уживатися і як іменники чоловічого роду, хоча їхнє стрижневе слово може бути жіночого чи середнього роду, напр.: *МОЗ* (Міністерство охорони здоров'я), *МОН* (Міністерство освіти і науки), *ВАК* (Вища атестаційна комісія), *ВАТ* (відкрите акціонерне товариство), *ЖЕК* (житлово-експлуатаційна контора), *ЗАТ* (закрите акціонерне товариство), *ТУМ* (Товариство української мови) – **МОЗ повідомив**, яка зараз ситуація з коронавірусом в Україні (Главком, 19.10.2022) і **МОЗ повідомило**, які документи потрібні внутрішньо переміщеним медикам для працевлаштування в інші заклади охорони здоров'я (Урядовий портал, 24.05.2022); **МОН затвердив** правила вступу 2021 (ukr.net, 15.10.2021) і **МОН затвердило** нову програму для школярів, які навчаються за кордоном: що вона передбачає (Українська правда, 31.08.2023).

Отже, абрєвіатури широко вживаються у масмедійних текстах. Найпродуктивнішими серед абрєвіатур є ініціальні; граматичний рід ініціальних абрєвіатур визначають за стрижневим словом, але у випадках розбіжностей зовнішньої форми абрєвіатур і роду стрижневого слова форма роду у деяких абрєвіатур, як видно з аналізованих прикладів, виявляється нестійкою.

Список використаних джерел

1. Андріянова О. Я. Особливості абрєвіації як способу словотвору в сучасній українській військовій термінології. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Херсон, 2019. С. 12-17.

2. Городенська К. Українське слово у вимірах сьогодення. Київ, 2019. 208 с.
3. Пашинська Л.М. Фразеологічні неологізми в сучасному українському мас-медійному дискурсі. Київ, 2011. 24 с.
4. Український правопис. Київ, 2019. 392 с.

Петрина Володимир Несторович,
професор кафедри економічної безпеки та
фінансових розслідувань Національної
академії внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук

ПРОБЛЕМИ ІЗ ЗАСТОСУВАННЯМ ІНШОМОВНИХ ЮРИДИЧНИХ ТЕРМІНІВ У ПРАВІ УКРАЇНИ

Зі здобуттям незалежності Україна взяла курс на побудову на своїх теренах вільної ринкової економіки і впевнено просувається цим шляхом. Проте, на цьому шляху наша держава стикається з такою істотною перешкодою, як неадекватне вживання іншомовних юридичних термінів в українському праві, що зазвичай спричиняє хибне розуміння в українському праві тих чи інших правових інститутів міжнародного приватного права та права економічно розвинених країн, і, таким чином, стримує Україну на шляху до побудови вільної ринкової економіки.

Проблема неадекватного вживання іншомовних юридичних термінів в українському праві має два аспекти: 1) наповнення в праві низки іншомовних юридичних термінів значенням іншим, ніж ці терміни мають у міжнародному праві та праві економічно розвинених країн; 2) невідповідний переклад українською мовою низки іншомовних юридичних термінів, що використовуються в міжнародному праві та праві економічно розвинених країн.

Говорячи про наповнення в українському праві низки іншомовних юридичних термінів значенням іншим, ніж ці терміни мають в міжнародному праві та праві економічно розвинених країн, треба зауважити, що в процесі розвитку економіки України на ринкових засадах українське право запозичило із права економічно розвинених країн та міжнародного права чимало іншомовних термінів, яких не було в українському праві за часів адміністративно-командної економіки. Проте, цим іншомовним юридичним термінам в українському праві було надано інший зміст, ніж ці терміни мають в праві економічно розвинених країн та міжнародному праві. А саме, ці терміни були наповнені змістом, характерним не для ринкової економіки, який вони мають в праві економічно розвинених країн та міжнародному праві, а характерним для командно-адміністративної